

Kremli haigla saladused

P. MOŠENTSEVA

TÄIESTI SALAJANE

Kremlis haigla saladused

Kirurgi märkmed

Vene keelest tõlkinud Jüri Raudsepp

 TÄNAPÄEV

Originaali tiitel:

Прасковья Николаевна Мошенцева
«Тайны Кремлевской больницы»
Алгоритм, 1998

Eestikeelne tekst @ Jüri Raudsepp ja kirjastus Tänapäev, 2019
Toimetanud Ene Poll
Kujundanud Inga Joala

ISBN 978-9949-85-512-4

Trükitud AS Printon trükikojas

www.tnp.ee

Sisukord

Eessõna asemel ehk klassiku nali 10

TAMBOVI EMAHUNT

- Parevka küla ja Vorona jõgi 16
- Nägu postmargil 17
- Legend vaarisast kui tapjast 19
- Isa ja Antonovi ülestõus 22
- Mustlaspõngerjas ja nõid 24
- Esimene operatsioon 26
- Ema kurvad laulud 27
- Lastekodu ja kaitsja Vassili 29
- Tehnikum, nälg ja nunn Fenja 31
- Õpin meditsiiniinstituudis 35
- Koolnute eluase ja unikaalne poomissõlm 37
- Üliõpilasromaan 40
- Nuga padja all ja plahvatus lõpuaktuse asemel 42

SÕDA. RINDEHOSPITAL

- Minu mees – NKVD kaastöötaja 44
- Moskvasse! Moskvasse! 45
- Hospital kultuuripargis 47
- Meditsiiniteenistuse major ja tema kolleegid 48
- Surm lennukis 51
- Meie abiline – taskuvaras 52
- Kaks suurt pudelitäit piiritust 54
- Hundid – metsloomad, inimesed – hundid 56
- Professor Bakulevi kliinikus 64

EBATAVALISED SEIKLUSED VÄLISMAAL

Doonau surnuaed	68
Valss Titoga	70
Varastati dissertatsioon	72
Pariis! Ootamatud ettepanekud	73
Minu konkurent – emigrant Iljin	75
Purustatud käega meremees ja teised	78
Ema viskub liftišahti	81
Reklaamfoto	84
Arstide protsess. Vastukajad Pariisis	85
Kallaletung	88
Enesetapp saatkonnas	91
Tundmatud Kramskoi portreelt	93
Doktor Ljakur ja suursaadik Pavlov	95
Varastati trussikud	98

MAJA LAVRUŠINSKIS

Meie korteri mõistatuslik lugu	100
Ootamatu kohtumine	102
Aga meil hoovis	104
Naised ja lapsed	106
Draamad ja tragöödiad	108
Juri Oleša ja kolm „mina“	110
Vestlused pingil	111
Sõbrad ja naabrid	114

KREMLI HAIGED

Kremljovka Sokolnikis. Arstid ja patsiendid	119
Õpin hüpnoosi	122
Põrandad parketiga – arstid ankeediga	124
Lillekimp Pjotr Aleinikovile	126
Špagini surm	127
Diagnoos: süüfilis	129
Marssal Rokossovski	132
Šolohhov ja Malik	134
Budjonnõi vuntsid	136
Buddha ja Tsendenbal	138
Marssal Vassilevski viimane soov	139

SISUKORD

Mark Reizen ja Jossif Stalin	142
Ei ole meie kontingent	144
Stalini manitsus sõjajumal Voronovile	146
Leonid Utjossov ja kanajalg	149
„Diurees“ palatis number 6	150
Paul Robeson	153
Puravik arhitekt Vlassovilt	156
Leonid Sobolevi lask	159
Ravim bassilauljale	161
Hruštšovi anekdoot	162
Laevastiku admiral ja ühiskondlik arvamus	166
Kolm kohtumist Leonid Brežneviga	168
Kas meie „tapsime“ Koroljovi?	172
Kuidas ma toitsin marssal Žukovit	178
Galina Brežneva peavalu	180
Andrei Gromõko ja arst-mürgitaja	182
Jooks mööda treppi koos Semenov Tsviguniga	186
Šaljapini esimene naine	187
Koerad puusärgi juures	189
Harvaesinev juhtum meditsiinis	191
Šostakovitši palve	192
Rassul Hamzatovi solvumine	195
Meie must huumor	197
Visiit Andropovi suvilasse	198
Käevõru marssal Gretško lapselapsele	201
Jablotškina läks kaduma	203
Tvardovski pole minu patsient	205
Marietta Šaginjani pikaealisuse saladus	206
Ministriproua	208
Järelsõna ehk Ariadne lõng	212

*Pühendatud oma mehele
Vjatšeslav Vassiljevitš Mošentsevile,
tütardele Miluškale ja Ljubotškale ning
lastelastele Sašale, Nadjale ja Igorile.*

Eessõna asemel

ehk klassiku nali

Aastate kulgedes uni kaob ja mitte mingisugused tabletid ei aita. Otsin mälus midagi head, et tukastada kas või kaks-kolm tunnikest ... Küll meenutan lapsepõlve, küll tavalist teed oma kunagisse haiglasse.

Minu kodu asus Lavrušinskis, mida kutsuti kirjanike koduks. Tulin alati tööle jala. Läksin üle Suure kivisilla, siis üle Väikese kivisilla, läbi Aleksandri aia, põikasin läbikäiku ja olingi tänaval, kus asus meie haigla. Ühe küljega avanes see Uus-Arbatile, tookordsele Kalinini prospektile, teise poolega Granovski tänavale. Haiglat nii kutsutigi – haigla Granovskil või lihtsalt Kremljovka, ehkki mingit silti haiglal polnud. Mulle meeldisid väga need hommikused jalutuskäigud.

Aga unes näen millegipärast hoopis midagi muud: nooruslikke, minu sõjapäevade haigete anuvaid silmi ... Kuulen üha neid talumatuid sõnu „gaasgangreen ... teetanus ... amputatsioon.“

Ja võtan taas kätte skalpelli ja löikan, löikan elavat liha ...

Kremlis haigeid näen unes harva ... Kui ehk siis too eesriide tagant sirutunud jalg mädanikuga suurel varbal, mis mulle otse näkku tungis. Sel hetkel ma alati ärkan ja hakkam meenutama, kuidas kõik tookord toimus.

Kord helistas tundmatu inimene minu ukse taga ja teatas, et auto on maja ees ja varustatud kõigeks vajaminevate instrumen-

tide ja steriilse materjaliga. Minul on vaja kohe teele asuda. Meile ei öeldud mitte kunagi, kuhu ja kelle juurde meid sõidutati. Nii ka seekord. Küsimusi esitada oli keelatud. Kutsuja viitas vaid võimalikule väiksemale kirurgilisele sekkumisele. Üldiselt – mitte midagi erilist.

Ja tõepoolest, sõidame meditsiiniõega eriautos, mis varustatud kõige vajalikuga, kaasa arvatud steriilne kirurgiline instrumentarium. Auto aknad sellised, et seest välja midagi ei näe.

Sõitsime kuhugi linna taha. Meid juhutati suvilat meenutava hoone teisele korrusele. Siseneme magamistuppa. See on peaaegu mööblita. Eeldan, et voodi asub eesriide taga. Saatja näitab mulle koha kätte.

Hiiglasuur tühi ja süngevõitu kardinatega tuba. Juba teel teatas meid saatev isik, ebamäärase välimusega, nagu oleks näol kandnud maski, viisakalt:

„Teil tuleb tegutseda vaikides, mitte mingisuguseid küsimusi ega kõnelemist ei tohi olla.“

Eesriiet nihutati kõrvale ja ma nägin jalga. Suurel varbal oli suur mädakolle. Hakkasin tegema kõike, mida sel puhul vaja teha – tui-mestus, mädakolde avamine, loputamine. Õde ulatas instrumente, samuti vaikides. Kogu selle aja jooksul ütlesin ainsad vajalikud sõnad, et neid eesriide taga olev haige kuuleks:

„Osa küünt tuleb eemaldada.“ Eesriide taga vaikus. Saatja sõnas:

„Tehke kõik, mida vajalikuks peate.“

Operatsioon vältas peaaegu kaks tundi. Nähtamatu haige hingas selle aja jooksul vaid mõned korrad kramplikult sisse, nähtavasti mingit valu ta siiski tundis.

Lõpuks sõnasin, et homme on vaja varvast vaadata ja teha uus side. Saatja noogutas nõusolevalt, tänas mind ja asusime tagasiteele.

Järgmisel päeval sain teada, et nähtamatu haige juurde sõitis meie kirurgiaosakonna juhataja.

Möödus mitu aastat. Kord korraldati mingi piduliku sündmuse tähistamiseks arstide toas teejoomine. Olime kõik koos. Istume ja

vestleme. Järsku küsib minult kirurgiaosakonna juhataja Ivan Vassiljevitš Djatškov:

„Kas teie tunnete kõiki oma patsiente?“ Olin hämmeldunud.

„Nüüd muidugi kõiki,“ vastasin. Oli juba Hruštšovi aeg.

„Aga vaat, mitte!“ kõneleb Ivan Vassiljevitš kelmikalt naeratades. „Ühte teie ei tea! Kas mäletate, kui sõitsite ükskord minu asemel suurt varvast tohterdama? Kas teate, kelle varvas see oli? Stalini.“

Tookord mõtlesin, et võis vähe olla meie keskel neid arste, kes tundsid Stalinit patsiendina. Terveks teda ei saanud nimetada, kuid ravida ta ennast ei lasknud. Ta ei usaldanud kedagi, kõige vähem arste.

Stalin jäi ainsaks nähtamatuks patsiendiks. Kõiki teisi olin näost näkku näinud ja meenutan siiani. Keda kõiki küll tuli kolmekümne tööaasta jooksul Kremljovkas opereerida ja ravida: Žukovit ja Rokossovskit, Koroljovi ja Šoštakovitšit, Hruštšovi ja Brežnevit ... Ja veel Utjossovit, Lemeševi, Jablotskinat, Šolohhovi ...

Nii kõlabki kõrvus haigla peearsti Vladimir Grigorjevitš Bezzubiku hääl:

„Praskovja Nikolajevna, palun võtke vastu üks haige. Tean, et teil on niigi palju haigeid, kuid see on eriline juhtum. Ainult palun tutvuge enne tema haiguslooga. Õde toob selle teile kohe.“

Mina aga asutasin end koju minema pärast ööpäevast valvet ja lõppematut topeltvalvekorda. Ja ole lahke – jälle töö! Muidugi saajasin endamisi: „On alles ekspluataatorid!“ Teha polnud aga midagi, ennekõike – haige!

Loen haiguslugu: „Šolohhov, Mihhail Aleksandrovitš ...“ Järgmisel kolmel leheküljel diagnoosi kirjeldus ja arsti tungiv soovitus viivitamatult hospitaliseerida. Nähtavasti ei pidanud Mihhail Aleksandrovitš kohaliku arsti soovitust millekski. Järgneb ebaühtlase käekirjaga sissekanne: „Haige keeldus kategooriliselt haiglaraavile minemast ja käskis arstil väljuda (see on veel pehmelt öeldud). Ja nii kolm päeva järgemööda.“

„No nii,“ mõtlesin. „Nüüd seisab mul ees raske võitlus tuntud kirjanikuga. Kõige järgi otsustades on ta isemeelne ja kapriisne. Ei taha kaotada aega ravimiseks. Vaat miks peaarst palus mul temaga tegelda. Loodab, et tulen säärase patsiendiga toime.“

Püüdsin end just koguda, kui eemal koridoris ilmus nähtavale kandraam Mihhail Aleksandrovitšiga. Läksin talle vastu, et end esitleda:

„Tere, Mihhail Aleksandrovitš. Ma olen teie raviarst, minu nimi on Praskovja Nikolajevna. Mis teid praegu vaevab, kuidas on teie enesetunne?“

Šolohhovi minu küsimus ei huvitanud. Ta teatas kategooriliselt, et saabus haiglasse vaid mõneks tunniks ja lisas käskiva tooniga:

„Vaadake mind läbi ja kirjutage otsekohe välja!“

Kui aus olla, siis esimest korda minu arstipraktika jooksul esitas haige sellise ultimaatumi. Otsustasin ta üle kavaldada. Mida teha? Šolohhov on Šolohhov.

Aega oli vähe. Andsin õele korralduse:

„Viige haige kohe sidumistuppa!“ Sidumistoas vaatasin haige läbi ja nõustusin polikliiniku diagnoosiga. Haigel oli äge põlveliigeste hemorraagiline artriit. Ütlesin Šolohhovile tõsiselt: „On vaja teha punktsioon!“

Tegin piisava tuimastuse ja hakkasin tegutsema. Suured süstlad täitusid kohe vereseguse vedelikuga. Lasin vedeliku kaussi, näitasin seda haigele ja laususin seejuures:

„Vaadake, kui kaugele olete lasknud asjal minna, Mihhail Aleksandrovitš!“

Haige jäi vait. Kasutades seda hetke, pilgutasin õele silma. Ta sai aru, mida tal tuleb teha. Haige keerati kiiresti kõhuli, jalgadele asetati kipslongetid ja seoti need kõvasti kinni. Ta viidi palatisse. Alles palatis mõistis Šolohhov – see on tükiks ajaks.

Muidugi tajus haige kergendust. Kavalalt naeratades küsis minult:

„Õelge palun, kust te selline pärit olete?“

„Milline?“ küsisin imestunult vastuse asemel.

„Aga vaat niisugune ... Nagu emahunt hüppasite mulle kallale. Ei andnud aega isegi toibumiseks, kui muutsite mind kipskujuks ... Ja nii olengi vangis ja kelle käes? Naise käes, kuigi armastusväärse, aga ikkagi naise käes.“ Vaatas mulle tähelepanelikult otsa ja jätkas: „Tõeline emahunt!“

Ma ei kannatanud enam välja ja puhkesin naerma.

„Mihhail Aleksandrovitš, mõistatasite ära. Olen pärit Tambovist.“

Šolohhov pakatas rõõmust ja hakkas ise ka naerma:

„Milline kokkusattumus – Tambovi emahunt ...“

Nii sulas jää meie vahel. Leidsime kiiresti ühise keele ja isegi sõbrunesime. Mihhail Aleksandrovitš osutus väga kenaks inimeseks. Armastas naljatleda, pidas end üleval väarikalt ja lihtsalt. Ta silmad olid kelmikalt kavalad, rõõmsad. Kui ma hommikuse või õhtuse visiidi ajal tema palatisse sisenesin, ütles ta:

„Praskovja Nikolajevna, mis te kogu aeg käite ... Istuksite minutikese ja jutustaksite midagi endast. Kes te olete? Mis teis peidus on? Kuidas end tunnete? Üht-teist olen teist kuulnud. Aga pajatage ise midagi. Võtke istet.“

Kord valve ajal istusin tema voodi kõrvale.

„Te nimetasite mind emahundiks ... Räägiksin teile midagi huntidest. Ega asjata pole käibel väljend „Tambovi hunt“.“

Šolohhov kuulas väga tähelepanelikult, ei katkestanud kordagi, ei esitanud ühtegi küsimust. Pärastpoole ütles:

„Kas teate, mis ... Te jutustate väga huvitavalt ... Mitte ainult sündmus ise pole huvitav. Te võiksite ka kirjutada. Kirjutage!“

Küsisin imestunult:

„Kuidas, kirjutada?“

Ta vastas:

„Te jutustasite nii, et ma ei oleks isegi koma kuhugi pannud.“

Küsisin omakorda:

„Mis? Võtta kätte ja kirjutada?“

Tema aga räägib:

„Miks mitte? Te olete vist oma tegeliku kutsumuse vahetanud arsti kutse vastu.“

Muidugi oli see nali. Ta tahtis mulle midagi meeldivat öelda. Kuid palju aastaid hiljem sundis miski mind istuma kirjutuslaua taha, et järele mõelda: kes ma olen? Mis minus peitub? Kuidas minust sai Kremli haigla kirurg?